

ՊԱՏՄԱ-ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅԵՍՏԱՆԸ ԺԸ ԴԱՐԻ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՆԿԱՐԶՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ*

1. Մ. ԻՎԱՆՈՎ

ԺԸ դարի 80-ական թվականների սկզբներին Կովկաս և ապա Հայաստան այցելեց ռուսականավոր բնակարիչ Միխայիլ Իվանովը:

Մ. Իվանովը ծնվել է 1748 թվականին Պետերբուրգում: Ավարտել է Կերպարվեստների ճեմարանը, ապա կատարելագործվել է Փարիզում և Հոլմում:

Մ. Իվանովի նկարները այժմ պահվում են Լենինգրադի Պետական Ռուսական թանգարանում, մասամբ Մոսկվայի Պետական Տրետյակովյան պատկերասրահում, իսկ մի քանի նկար գտնվում է Երևանի Կերպարվեստների թանգարանում:

Նկարիչ Մ. Իվանովի Հայաստանի բնությանը նվիրված նշանավոր նկարներից են «Մեծ Հայքում», «Եկեղեցիների տեսարանը Մեծ Հայքում Արփաշայ գետի վրա», «Եկեղեցիների տեսարանը Արարատ լեռան ստորոտում», «Երևան քաղաքի տեսարանը», «Անտալի բերդի մնացորդները Լոռի գետի վրա», «Երևանի արվարձաններում» և այլն:

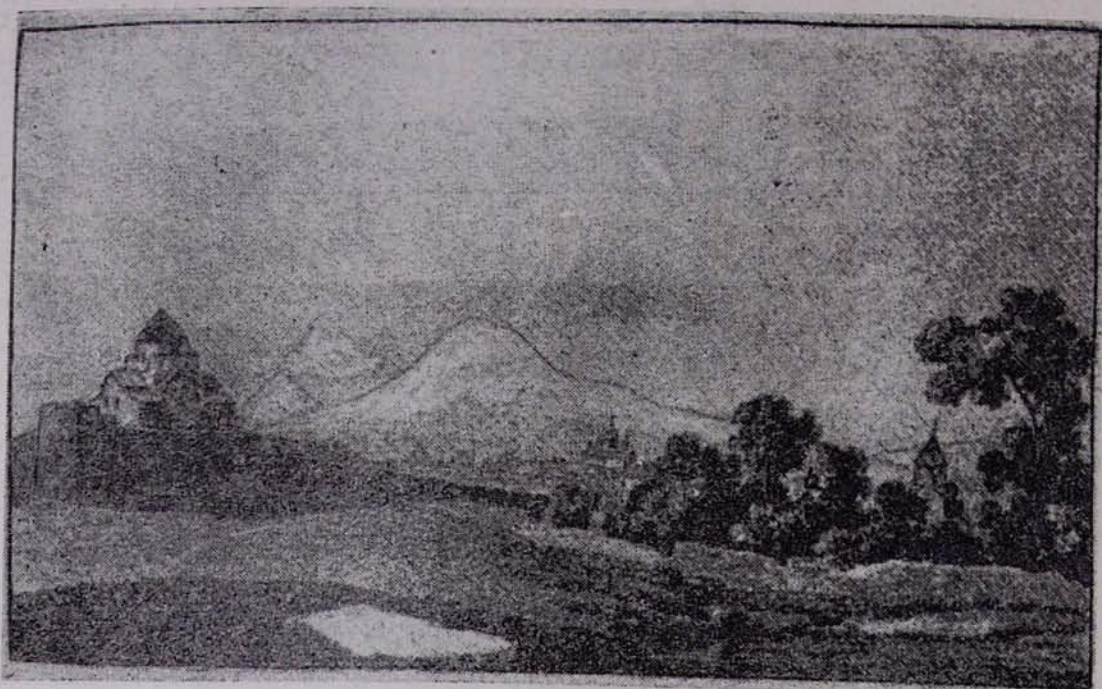
* Քաղված Կ. Գրիգորյանի ռուսերեն համանուն աշխատությունից:— ԽՄԲ.,

Մ. Իվանովի անունը կապված է բնակարի՝ որպես ինքնուրույն ժանրի՝ ձևավորման և հաստատ սկզբնավորման ժամանակաշրջանի հետ:

Մ. Իվանովը շատ էր ճանապարհորդել, և դա շատ էր նպաստել նրա ստեղծագործական զարգացմանը: Նրա բոլոր նշանակալից աշխատանքները, դրանց թվում նաև Կովկասյան բնակարները, արդյունք են նկարչի անմիջական տպավորությունների և դիտումների:

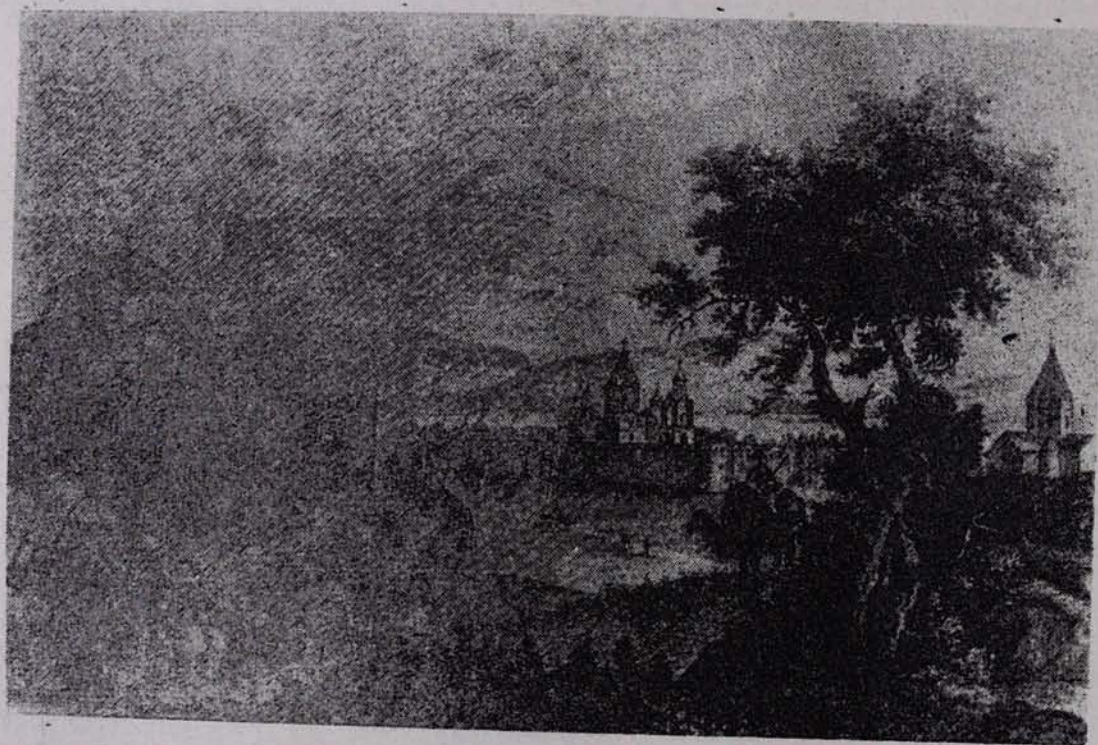
Մ. Իվանովը սիրում էր աշխատել ջրաներկով, իսկ յուղաներկով՝ շատ քիչ: «Եկեղեցիների տեսարանը Արարատ լեռան ստորոտում», և «Երևան քաղաքի տեսարանը» յուղաներկով են:

«Արարատյան եկեղեցիներ» մատիտանկարում պատկերված են Ս. Շողակաթի, Ս. Հռիփսիմի և Ս. Գայանեի տաճարները, նաև Ս. էջմիածնի Մայր Տաճարը: Երկրորդ նկարը, առաջինի կրկնությունը ջրաներկով, կոչված է «Արարատյան երեք եկեղեցիների տեսարանը Մեծ Հայքում, 1783 թ.»։ Այժմ այդ նկարը գտնվում է Մոսկվայի Պետական Տրետյակովյան պատկերասրահում:

ԱՐԱՐԱՏՅԱՆ ԵՐԵՔ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ՏՆՍԱՐԱՆԸ ՄԵՇ ՀԱՅՔՈՒՄ

(Մ. Իվանով, 1783 թ.)

ՄԱՅՐ ԱԹՈՒ Ս. ԷՋՄԻԱՄՆԻ ՏԱՀԱՐԻ ՏՆՍԱՐԱՆԸ ԱՐԱՐԱՏ ԼԵՌԱՆ ՄՈՏ ԻՐ ՇՐՋԱԿԱՑՔՈՎ

(Գ. Սերգեյ, 1796 թ.)

2. Գ Ա Վ Ի Ի Լ Ս Ե Ր Գ Ե Ե Վ

ԺԸ դարի 90-ական թվականներին Կովկաս այցելեց նաև ռուս նկարիչ Գավրիլ Սերգեևը: Նա թողել է Հայաստանին, Վրաստանին և Ադրբեջանին նվիրված ջրաներկ աշխատանքներ:

Գ. Սերգեևը ժամանակակից էր Մ. Իվանովին:

Կովկասին նվիրված Գ. Սերգեևի նկարները մեզ չեն հասնել: Պահպանվել են նրանցից արված գրավյուրներ, որոնք մտել են Արտեմ Արարատյանցի զրբի մեջ: Այդ նկարներն են «Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Տաճարի տեսարանը Արարատ լեռան մոտ՝ իր շրջակայքով», «Երևան քաղաքի տեսարանը Արարատ լեռան մոտ, Զանգու գետի վրա», «Թիֆլիս քաղաքի տեսարանը Կուր գետի մոտ» և այլ նկարներ:

«Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Տաճարի տեսարանը» իր բովանդակությամբ հիշեցնում է Մ. Իվանովի նկարը: Այստեղ առաջին գծի վրա տեսնում ենք սալը, գյուղացիների մի խումբ և աշխուժորեն զբոսացող երկու վարդապետների: Էջմիածնի հնադարյան Տաճարը ռուս նկարիչների առանձին ուշադրություն էր գրավում, որպես Հայաստանի արժանահիշատակ և գեղեցկագույն վայրերից մեկը: Ռուս նկարիչների համար Ս. Էջմիածինը և՛ դեռ է քրիստոնեական հնագույն երկրի խորհրդանշանը և կենդանի մարմնացումը: Ահա թե ինչու այդ թեմային անդրադարձել է Մ.

Իվանովի տաղանդավոր աշակերտներից մեկը՝ Մաքսիմ Վորոբևը, իսկ ԺԹ դարի 40-ական թվականներին ռուս նկարիչ Գ. Գազարինը նկարում է «Էջմիածին»-ը:

«Էջմիածնի տեսարանը» և «Երևանի տեսարանը»-ը Գ. Սերգեևը նկարել է բնականորեն 1796 թվականին:

Դժվար չէ նկատել մոտիվների որոշ ընդհանրություն Մ. Իվանովի և Գ. Սերգեևի Հայաստանին նվիրված նկարներում: Այդ պետք է բացատրել թեմայի և մյուս կողմից ժամանակի էսթետիկական ճաշակի հաստատված սկզբունքների ընդհանրությամբ:

Մ. Իվանովը եղել է իր ժամանակի առաջնակարգ նկարիչը. նա անհամեմատ ավելի ինքնուրույն էր որպես ստեղծագործող, քան Գ. Սերգեևը, որը նույնպես մեծ ընդունակություններ է հանդես բերել, բայց չի կարողացել ազատվել իր ժամանակի շարվածներից:

Մ. Իվանովն ու Գ. Սերգեևը ռուս նկարիչներից առաջիններն էին, որոնք այցելեցին Հայաստան, սիրեցին այդ հնագույն երկիրը և նկարեցին նրա արժանահիշատակ վայրերը: Այս երկու նկարիչների՝ ԺԸ դարի 80-ական թվականների Հայաստանը պատկերող նկարները խոր և անջնջելի հետք են թողել ռուսական նկարչության մեջ: Մինչև օրս էլ այդ նկարները պահպանել են իրենց թե՛ գեղարվեստական և թե՛ իմացական արժեքը:

